

De rol van de politie en zijn partners bij de aanpak van huiselijk geweld

Citation for published version (APA):

Janssen, J. H. L. J., & Verbruggen, J. (2022). De rol van de politie en zijn partners bij de aanpak van huiselijk geweld. *Tijdschrift voor Criminologie*, 64(1), 128-139. <https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2022064001007>

DOI:

[10.5553/TvC/0165182X2022064001007](https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2022064001007)

Document status and date:

Published: 01/04/2022

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

<https://www.ou.nl/taverne-agreement>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

pure-support@ou.nl

providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 15 Jul. 2024

Open Universiteit
www.ou.nl



KRONIEK

De rol van de politie en hun partners in de aanpak van huiselijk geweld

Janine Janssen & Janna Verbruggen

Huiselijk geweld is een groot en hardnekkig maatschappelijk probleem. Om huiselijk geweld effectiever aan te kunnen pakken, slachtoffers beter te beschermen, en de schade van huiselijk geweld te beperken, zijn er de afgelopen jaren verschillende initiatieven geïmplementeerd om de aanpak van huiselijk geweld te verbeteren. De aanpak van huiselijk geweld is tegenwoordig multidisciplinair en systeemgericht, met name in complexe zaken. De politie werkt samen met verschillende netwerkpartners, waaronder Veilig Thuis en het Openbaar Ministerie. De politie speelt een belangrijke rol in het bewerkstelligen van acute veiligheid, en werkt met partners samen aan het toewerken naar structurele veiligheid. De ontwikkeling naar een brede aanpak van huiselijk geweld, waarin niet alleen de politie, maar ook verschillende andere organisaties een rol spelen, is belangrijk voor het effectiever kunnen bestrijden van verschillende vormen van huiselijk geweld. Ondanks dat het belang van samenwerking wordt erkend, hebben sommige ontwikkelingen in de netwerkaanpak van huiselijk geweld relatief recent plaatsgevonden, waardoor men in de praktijk nog tegen problemen in de samenwerking aanloopt.

Introductie

Huiselijk geweld is een groot en hardnekkig maatschappelijk probleem. Om huiselijk geweld effectiever aan te kunnen pakken, slachtoffers beter te beschermen, en de schade van huiselijk geweld te beperken, zijn er de afgelopen jaren verschillende initiatieven geïmplementeerd om de aanpak van huiselijk geweld te verbeteren (Rijksoverheid, 2018). In deze kroniek wordt een overzicht gegeven van de aanpak van huiselijk geweld en met name de rol die de politie speelt in deze aanpak. Allereerst bespreken we paraplubegrippen en definities van huiselijk geweld. Vervolgens gaan we in op de prevalentie van huiselijk geweld. Daarna komt de rol van de politie in de netwerkaanpak van huiselijk geweld aan bod. We sluiten af met een bondig slotakkoord: samenwerken is belangrijk, maar dat gaat niet vanzelf.

Paraplubegrippen en definities: geweld in afhankelijkheidsrelaties en huiselijk geweld

In Nederland wordt gesproken over ‘huiselijk geweld’ en ook over ‘geweld in afhankelijkheidsrelaties’. ‘Geweld in afhankelijkheidsrelaties’ (GiA) is een paraplubegrip. Rond 2007 is geweld in afhankelijkheidsrelaties door het Ministerie van Volksge-

zondheid, Welzijn en Sport geïntroduceerd.¹ Eerst lag de focus vooral op huiselijk geweld en kindermishandeling. Daar zijn echter steeds meer onderwerpen bij gekomen, zoals ouderenmishandeling, eengerelateerd geweld, online vormen van geweld in afhankelijkheid, bijvoorbeeld cyberpesten, en de relatie tussen dierenmishandeling en huiselijk geweld (Janssen, 2016). Daarnaast kunnen ook vormen van geweld gepleegd door professionals en/of in een institutionele setting en vormen van mensenhandel ('loverboys') onder geweld in afhankelijkheidsrelaties vallen. Het gaat om vormen van geweld waarbij dader en slachtoffer elkaar niet alleen kennen, maar een afhankelijkheidsrelatie onderhouden. Die afhankelijkheid kan fysiek, emotioneel en/of materieel zijn. Het geweld kan fysiek en ook psychisch zijn. Op dit moment is er in Nederland veel aandacht voor psychisch geweld, waaronder ook dwingende controle (*coercive control*; Stark, 2007), en wordt nagedacht over de wenselijkheid en mogelijkheden om psychisch geweld apart strafbaar te stellen (Bergkamp e.a., 2020). Aan de ene kant is een aparte strafbaarstelling een erkenning van psychisch geweld, aan de andere kant zijn er veel vragen over opsporing, bewijsvoering en vervolging (Timmer e.a., 2020).

De term GiA zegt weinig over gender. Met gender wordt niet de biologische sekse bedoeld, maar de sociale invulling van wat als mannelijk en vrouwelijk gedrag wordt gezien. Daar zegt de term GiA niets over: in principe kunnen zowel mannen als vrouwen slachtoffer of pleger zijn van GiA. Met deze genderneutrale benaming neemt de Nederlandse overheid internationaal een bijzondere positie in. Internationale organisaties zoals de Verenigde Naties gebruiken vaak de term 'geweld tegen vrouwen' en op 1 augustus 2014 is het Verdrag van Istanbul in werking getreden. Dit is een verdrag van de Raad van Europa dat gericht is op het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, en heeft als doel vrouwen in Europa te beschermen tegen geweld door middel van preventie van huiselijk geweld, het beschermen van slachtoffers en het vervolgen van plegers van geweld (GREVIO, 2020). In Nederland hanteert de overheid echter een rijksbrede aanpak GiA, die zich niet alleen op vrouwen, maar ook op mannen en kinderen richt. Het voordeel van een genderneutrale paraplu als GiA is dat het verschillende vormen van geweld omvat. Onder een dergelijke meer algemene paraplu kunnen in de (nabije) toekomst relatief eenvoudig andere fenomenen worden geschaard. Een nadeel van het gebruik van de term GiA is echter dat het de nog steeds ongelijke positie van mannen en vrouwen ook wat ervaringen met geweld betreft niet aan de kaak stelt (Janssen, 2016). Vrouwen lijden onevenredig meer onder geweld in de intieme sfeer, maar het beeld is niet zwart-wit (Akkermans e.a., 2020; Van Eijkern e.a., 2018). Er zijn ook vrouwen die een aandeel hebben in het geweld en mannen die slachtoffer worden van dit soort geweld. Er zijn inmiddels in Nederland dan ook opvanglocaties voor mannen. Vrouwen in nood willen verder lang niet altijd dat een relatie stopt, maar vooral dat het geweld stopt. Om dat te bereiken is uiteraard kritisch (zelf)onderzoek nodig naar de rol van alle betrokkenen, maar daarbij gaat het niet zozeer om een genderneutrale aanpak, in die zin dat machtsverschillen niet benoemd worden. Het zou moeten gaan om een gendersensitieve benadering, waarbij op genuanceerde wijze rekening gehouden wordt met verschillen tus-

1 Kamerstukken II 2007/08, 28345 en 22894, nr. 51.

sen de rollen en machtsposities van mannen en vrouwen (Guns & Janssen, 2020; Janssen & De Vaan, 2021).

Huiselijk geweld is een vorm van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Maar huiselijk geweld is eveneens een paraplubegrip. Zo definieert de Nederlandse overheid huiselijk geweld als lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld gepleegd door iemand uit de huiselijke kring. Verschillende vormen van geweld vallen onder deze definitie: (ex-)partnergeweld, kindermishandeling, stalking door de ex-partner, ouderenmishandeling en eergerelateerd geweld (Rijksoverheid, 2018). Huiselijk geweld kan zich afspelen in het kerngezin (*nuclear family*) of in de uitgebreide familie (*extended family*). Huiselijk geweld kan dus gepleegd worden door partners of (stief)ouders, maar geweld gepleegd door bijvoorbeeld huisvrienden of kennissen, opa's, oma's, ooms, tantes etc. wordt in veel definities ook meegerekend. Bij de politie wordt geweld in de extended family overigens niet tot huiselijk geweld gerekend. Bij eerc conflicten speelt die grote familiegroep een belangrijke rol. Voor dit soort zaken is een aparte aanpak, omdat er doorgaans meer personen bij betrokken zijn. Het vermoeden van een eermotief geldt om die reden dan ook als een contra-indicatie voor instelling van een huisverbod, wat een maatregel voor een individuele verdachte is (Janssen, 2017). In deze kroniek ligt de nadruk op de rol van de politie in de bredere aanpak van geweld in gezins- en familieverband, waaronder met name (fysiek en psychisch) (ex-)partnergeweld en kindermishandeling (Lünnemann & Ter Woerds, 2021; Ten Boom & Wittebrood, 2019).

Prevalentie van huiselijk geweld

Huiselijk geweld is de meest voorkomende vorm van geweld in de Nederlandse samenleving. Gemiddeld blijkt het bij ruim een kwart tot een derde van de meldingen van geweldsincidenten bij de politie te gaan om huiselijk geweld (Mooy, 2019, in: Lünnemann & Ter Woerds, 2021; Vink e.a., 2015). Daarnaast wordt geschat dat de politie elke zes minuten op een melding van een huiselijk-geweldincident afgaat (Vink e.a., 2015). Incidenten van huiselijk geweld nemen dus jaarlijks een aanzienlijk deel van de politiecapaciteit in beslag. Onderzoek van Lünnemann en Ter Woerds (2021) laat zien dat er in Nederland in de periode 2017-2019 jaarlijks gemiddeld bijna 78.000 incidenten van huiselijk geweld door de politie geregistreerd werden, en dat er in ongeveer een kwart van de incidenten aangifte bij de politie werd gedaan. Daarnaast heeft de politie in 2019 84.000 meldingen van huiselijk geweld gedaan bij Veilig Thuis, het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling dat op verschillende locaties in Nederland gevestigd is (CBS, 2021). Politieregistraties van huiselijk geweld zijn slechts het topje van de ijsberg. Akkermans en collega's hebben recent een grootschalig prevalentieonderzoek onder de Nederlandse bevolking van 16 jaar en ouder uitgevoerd, waarin respondenten bevraagd zijn over hun ervaringen met onder andere verbaal, fysiek en seksueel huiselijk geweld en stalking door een ex-partner (Akkermans e.a., 2020). Uit dit onderzoek blijkt dat verbale agressie in de huiselijke kring het vaakst voorkomt. Bijna een derde (31 procent) van de respondenten geeft aan in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek verbale agressie gepleegd door iemand uit de huiselijke kring te hebben meegemaakt. Bij ruim 10 procent van deze slachtoffers ging

het om structurele (ten minste één keer per maand) verbale agressie. Daarnaast heeft 8,3 procent van de personen van 16 jaar en ouder in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek een of meerdere vormen van fysiek en/of psychisch huiselijk geweld meegemaakt. Slachtofferschap van dwingende controle werd door bijna 5 procent van de respondenten gerapporteerd, bijna 4 procent van de ondervraagde personen maakte fysiek huiselijk geweld mee, 2,4 procent werd gestalkt door een ex-partner, en 1 procent was slachtoffer van seksueel geweld in huiselijke kring. Akkermans en collega's (2020) schatten op basis van deze bevindingen dat jaarlijks 1,2 miljoen Nederlanders van 16 jaar en ouder slachtoffer zijn van een vorm van huiselijk geweld. De verschillende vormen van huiselijk geweld worden het vaakst gepleegd door een (ex-)partner (Akkermans e.a., 2020; Van Eijkern e.a., 2018). Zowel mannen als vrouwen kunnen slachtoffer van huiselijk geweld worden, maar vrouwen zijn vaker slachtoffer, maken vaker meerdere incidenten mee, en zijn vaker slachtoffer van structureel huiselijk geweld (Akkermans e.a., 2020; Van Eijkern e.a., 2018). Bovendien wordt bijna 60 procent van de vrouwelijke slachtoffers van moord en doodslag gedood door een (ex-)partner, terwijl dat bij slechts 4 procent van de mannelijke slachtoffers het geval is (CBS, 2020).

Wat betreft kindermishandeling blijkt uit een zelfrapportageonderzoek onder scholieren dat ongeveer 12 procent van de jongeren tussen 12 en 17 jaar in het afgelopen jaar kindermishandeling heeft meegemaakt, waaronder psychologische agressie of fysiek geweld gepleegd door ouders, getuige zijn van fysiek geweld tussen ouders, en seksueel misbruik (Schellingerhout & Ramakers, 2017). Wanneer een strengere definitie van kindermishandeling wordt gehanteerd, waarbij fysiek geweld gepleegd door ouders, getuige zijn van fysiek geweld tussen ouders, en seksueel misbruik gepleegd door een volwassen gezins- of familielid gerekend worden tot kindermishandeling, blijkt 6,5 procent van de scholieren (of bijna 55.000 scholieren in absolute aantallen) slachtoffer te zijn geweest van deze vormen van kindermishandeling in het jaar voorafgaand aan het onderzoek. Op basis van ander onderzoek, waarin gegevens van informantanten (dat wil zeggen professionals die werkzaam zijn in onder andere het onderwijs en de sociaal-medische zorg) en gegevens van Veilig Thuis over bevestigde zaken van kindermishandeling en zaken waarin een ernstig vermoeden van kindermishandeling bestaat worden gebruikt, wordt geschat dat jaarlijks tussen de 90.000 en 127.000 kinderen tussen de 0 en 17 jaar te maken hebben met ten minste één vorm van kindermishandeling, waaronder fysieke en emotionele mishandeling en ernstige verwaarlozing (Alink e.a., 2018).

Uit zelfrapportageonderzoek blijkt ook dat slechts een klein deel van de huiselijk-geweldincidenten bij de politie wordt gemeld. Zo blijkt uit onderzoek van Akkermans en collega's (2020) dat van de personen die fysiek huiselijk geweld hebben meegemaakt 8 procent hierover contact heeft gehad met de politie, en van deze groep heeft ruim de helft ook aangifte gedaan van een of meerdere huiselijk-geweldincidenten. Daarnaast heeft bijna een kwart van de slachtoffers van fysiek huiselijk geweld over zijn of haar ervaringen gesproken met een hulpverlener (bijv. huisarts, psycholoog, maatschappelijk werker) en 4 procent met een medewerker van Veilig Thuis. Onderzoek van Van Eijkern en collega's (2018) laat zien dat 17 procent van de slachtoffers van fysiek en/of seksueel huiselijk geweld het

meest recente incident bij de politie heeft gemeld. Incidenten die ernstiger van aard waren en die resulteerden in letsel bij het slachtoffer werden doorgaans vaker bij de politie gemeld. Hoewel onderzoek laat zien dat zowel vrouwen als mannen slachtoffer worden van huiselijk geweld (Akkermans e.a., 2020; Van Eijkern e.a., 2018), blijkt dat het merendeel van de incidenten van huiselijk geweld waar de politie mee te maken krijgt partnergeweld tegen een vrouwelijk slachtoffer betreft (Lünnemann & Ter Woerds, 2021).

Hoewel zowel professionals als wetenschappers verwachtten dat de prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling toe zou nemen tijdens de verschillende maatregelen en lockdownperiodes die zijn ingesteld naar aanleiding van de COVID-19-pandemie, laat Nederlands onderzoek een wisselend beeld zien. Door het Verwey Jonker Instituut zijn twee onderzoeken uitgevoerd onder kwetsbare gezinnen, dat wil zeggen gezinnen waarover al meldingen zijn gedaan vanwege een vermoeden van partnergeweld of kindermishandeling, of waar bij een van de kinderen sprake is van een jeugdbeschermingsmaatregel. Het eerste onderzoek keek naar de veiligheid in deze kwetsbare gezinnen ten tijde van de coronacrisis (Steketee e.a., 2020). Er is onder meer nagegaan of respondenten die na de coronamaatregelen van 16 maart 2020 meewerkten aan het onderzoek meer geweld rapporteerden dan de respondenten die in de periode januari/februari de vragenlijsten invulden. Volgens ouders en kinderen is het geweld in het gezin nauwelijks veranderd. Zowel in het aantal gezinnen waar sprake is van geweld als in het aantal gerapporteerde geweldsincidenten deden zich weinig veranderingen voor. Daarnaast hebben de onderzoekers in een tweede studie kwalitatieve interviews met ouders, kinderen en professionals gehouden om inzicht te krijgen in onder andere de impact van de coronacrisis op de mate en ernst van conflicten in gezinnen en de geboden hulp (Steketee e.a., 2020). In de interviews geven ouders en kinderen aan dat spanningen niet leiden tot escalatie van conflicten. Dat is overigens opvallend, daar uit de hiervoor beschreven studie blijkt dat in de helft van de gezinnen nog wel geweld speelt. Desalniettemin geven de geïnterviewden aan dat ze meer geneigd zijn om te zoeken naar oplossingsstrategieën om goed met elkaar om te kunnen gaan. Tevens noemen de respondenten risicofactoren voor het ontstaan van geweld (het ontbreken van opvang voor de kinderen, psychische en/of gedragsproblematiek van kinderen, thuiswerken combineren met het ouderschap en wegvalende hulp voor de kinderen) en ook beschermende factoren (handvatten verkrijgen om geweld te voorkomen door eerdere hulp, bestaande hulp die het gezin ondersteunt in deze tijd, en ruimte in en om het huis waar ouders of de kinderen zich kunnen ontladen) (Steketee e.a., 2020).

Er is ook onderzoek gedaan naar kindermishandeling tijdens de eerste lockdown in maart 2020 (Vermeulen e.a., 2020). Daartoe is aan 444 informanten, professionals werkzaam in de kinderopvang, gevraagd hoeveel kinderen zij tijdens de sluiting van de scholen en kinderopvang uit het oog verloren waren, om hoeveel van deze kinderen zij zich zorgen maakten, en bij hoeveel kinderen zij tijdens de eerste lockdown (tussen 16 maart 2020 en 16 juni 2020) een vermoeden hadden van kindermishandeling. Gebaseerd op de antwoorden van deze informanten, wordt geschat dat bijna 40.000 kinderen, oftewel veertien per 1.000 kinderen, mishandeling meegemaakt zouden hebben tijdens de lockdown in Nederland. De schatting tij-

dens de lockdown ligt significant hoger dan de schatting over een periode van drie maanden zonder lockdown gerapporteerd door dezelfde informantengroepen in 2017. Verder hebben informanten aangegeven bij meer kinderen een vermoeden van kindermishandeling te hebben gehad dan het aantal kinderen waarvoor zij daadwerkelijk een formulier hebben ingevuld (waar de schatting op is gebaseerd). Volgens de onderzoekers duidt dit erop dat er waarschijnlijk eerder sprake is van een onderschatting dan een overschatting van het daadwerkelijke aantal slachtoffers tijdens de eerste lockdown. Verder constateren de onderzoekers dat het patroon van het voorkomen van de verschillende typen mishandeling gelijk was aan het patroon dat in eerdere jaren werd gevonden. Emotionele verwaarlozing (onder meer verwaarlozing van het onderwijs en het getuige zijn van huiselijk geweld) is de meest gerapporteerde vorm van mishandeling, gevolgd door fysieke verwaarlozing, emotionele mishandeling, fysieke mishandeling en tot slot andere vormen van mishandeling. Seksueel misbruik is niet gerapporteerd door informanten in de huidige studie. Wanneer het voorkomen van de verschillende typen mishandeling tijdens de lockdown wordt vergeleken met gegevens uit 2017, dan blijkt er uitsluitend voor emotionele verwaarlozing sprake te zijn van een significante toename. Verder concluderen de onderzoekers dat slechts 8,6 procent van de gerapporteerde vermoedens een vermoeden betrof dat volgens de informanten is ontstaan tijdens de lockdown. In de helft van de vermoedens bleek het vermoeden ook voor de lockdown al te bestaan, maar tijdens de lockdown te zijn verergerd. Daarnaast bleken er kinderen te zijn bij wie de informanten geen vermoeden van kindermishandeling hadden, maar over wie zij zich wel zorgen maakten vanwege de thuissituatie, nadat zij door de lockdown uit het oog verloren waren. Op basis van de rapportages van de informanten over deze kinderen wordt geschat dat het bijna 19.000 kinderen betreft, oftewel zes per 1.000 kinderen in Nederland (Vermeulen e.a., 2020).

Ten slotte laat recent gestart onderzoek naar het aantal casussen van huiselijk geweld dat bij Veilig Thuis is gemeld weer een ander beeld zien, namelijk dat er geen significante toename lijkt te zijn in het aantal casussen van huiselijk geweld dat bij Veilig Thuis gemeld wordt in 2020 ten opzichte van 2019 (Coomans e.a., 2021). Wel is er mogelijk een verschuiving in de aard van huiselijk geweld. Tijdens periodes van lockdown waren er relatief meer casussen van (ex-)partnergeweld en kindermishandeling dan van andere vormen van huiselijk geweld. Verder is het mogelijk dat huiselijk geweld door de verschillende coronamaatregelen nog minder zichtbaar is en gemeld wordt dan voor de pandemie (Coomans e.a., 2021). Vervolgonderzoek zal op termijn beter inzicht kunnen verschaffen in de prevalentie van huiselijk geweld tijdens de COVID-19-pandemie.

Politie en partners in de aanpak van huiselijk geweld

In de aanpak van huiselijk geweld werkt de politie samen met verschillende netwerkpartners. Belangrijke partners zijn Veilig Thuis en het Openbaar Ministerie, maar de politie werkt ook samen met onder andere de 3RO (de reclassering), de Raad voor de Kinderbescherming en de gemeenten. Deze samenwerking met partners heeft de afgelopen jaren steeds meer vorm gekregen, zoals uiteengezet in ver-

schillende beleidsstukken en samenwerkingsafspraken ('Eén aanpak huiselijk geweld' van de Nationale Politie in 2019; 'Geweld hoort nergens thuis' van de rijksoverheid in 2018; VNG, 2015). De rol van de politie in de aanpak van huiselijk geweld en de samenwerking met netwerkpartners worden hieronder uitgelegd. Een en ander is ook uitgewerkt in de nieuwe Aanwijzing huiselijk geweld en kindermishandeling, die op 1 maart 2022 in werking is getreden.² Een aanwijzing is afkomstig van het College van procureurs-generaal en schetst het kader van regels.

Acute en structurele veiligheid

Wat betreft de rol van de politie in de aanpak van huiselijk geweld wordt een onderscheid gemaakt tussen acute en structurele veiligheid (Vogtländer & Van Arum, 2016). De politie speelt met name een belangrijke rol bij het bewerkstelligen en waarborgen van de acute veiligheid. Zo zal de politie na een melding allereerst zorgen voor de fysieke veiligheid van alle gezinsleden. Specifieke taken die de politie uit kan voeren om de veiligheid te waarborgen en bescherming te bieden, zijn bijvoorbeeld het aanhouden van een verdachte, een procedure tijdelijk huisverbod in gang zetten, of slachtoffers naar een opvanglocatie brengen (Lünnemann & Ter Woerds, 2021).

Omdat de politie in situaties van acute onveiligheid vaak als eerste 'achter de voordeur' komt, heeft zij ook een belangrijke signaalfunctie (Lünnemann & Ter Woerds, 2021). In een acuut onveilige situatie dient de politie altijd contact op te nemen met Veilig Thuis. Als het nodig is, gaan ze samen ter plaatse. Veilig Thuis maakt een eerste veiligheidsbeoordeling. Waar nodig wordt informatie gevraagd en overlegd met (lokale) partners, zoals 3RO of de Raad voor de Kinderbescherming. Veilig Thuis onderzoekt wat nodig is voor de veiligheid van directbetrokkene(n), en de Raad voor de Kinderbescherming bekijkt of een kinderschermingsmaatregel nodig is. Op basis van de veiligheidsbeoordeling en het onderzoek wegen Veilig Thuis en de politie welke veiligheidsmaatregelen nodig zijn, en deze worden vastgelegd in een veiligheidsplan (Lünnemann & Ter Woerds, 2021; Vogtländer & Van Arum, 2016). Waar nodig overleggen zij met het Openbaar Ministerie en andere partners en maken zij afspraken over de inzet en uitvoering van de maatregelen. Als de directe veiligheid is hersteld, zorgen de partners voor een goede (informatie) overdracht, zodat vervolgstappen kunnen worden gezet voor het opheffen van de structurele onveiligheid (Vogtländer & Van Arum, 2016).

In acuut onveilige situaties doet de politie ook onderzoek naar strafbare feiten. Echter, lang niet alle incidenten van huiselijk geweld krijgen een strafrechtelijk vervolg. In veel gevallen worden incidenten aangemerkt als 'ruzie/twist' en niet als strafbaar feit (Lünnemann & Ter Woerds, 2021). Ook wil het slachtoffer niet altijd aangifte doen, of is er gebrek aan bewijs (Vink e.a., 2015). Wanneer er wel een vermoeden van een strafbaar feit is, heeft de politie contact met Openbaar Ministerie en wordt er een strafrechtelijk onderzoek gestart.

Bij structurele onveiligheid heeft de politie een iets andere rol. Veilig Thuis ontvangt meldingen over (vermoedens van) bijvoorbeeld huiselijk geweld en kindermishandeling van burgers en professionals, die vallen onder de Wet verplichte

2 Zie www.officielebekendmakingen.nl/staatscourant/stcrt-2022-87, geraadpleegd op 4 februari 2022.

meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (Rijksoverheid, z.d.).³ Ook de politie stuurt bij zorgen over de veiligheid een melding naar Veilig Thuis. Veilig Thuis combineert de informatie uit de melding met informatie uit eigen systemen en eventueel met informatie verkregen uit andere bronnen (VNG, 2015). Veilig Thuis beoordeelt de veiligheid van directbetrokkene(n) en stelt veiligheidsvoorwaarden en -afspraken op. Bij samenloop van zorg en straf stemt Veilig Thuis af met de politie en deelt de veiligheidsbeoordeling en -voorwaarden met het Openbaar Ministerie, 3RO en/of de Raad voor de Kinderbescherming. Als straf-, civiel- en/of bestuursrechtelijke maatregelen worden genomen, dan staan deze in het veiligheidsplan (Vogtlander & Van Arum, 2016; Janssen, 2021).

Het verstrekken van informatie door de politie aan partners en anderen

Op basis van de Wet politiegegevens (Wpg) is het onder bepaalde omstandigheden mogelijk dat de politie informatie deelt met partijen buiten de politie. Op basis van artikel 16 Wpg is de ambtelijke samenwerking met andere diensten geregeld wat betreft het verstrekken van gegevens aan gezagsdragers en opsporingsambtenaren, onder wie burgemeesters, leden van het Openbaar Ministerie en ook buitengewone opsporingsambtenaren (boa's). Artikel 18 Wpg regelt de structurele verstrekking aan derden, zoals de Raad voor de Kinderbescherming. Op grond van artikel 19 Wpg kunnen in bijzondere gevallen en incidenteel aan derden gegevens worden verstrekt. Het moet dan wel gaan om het voorkomen of opsporen van strafbare feiten, het handhaven van de openbare orde, het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven, of het houden van toezicht op het naleven van de regelgeving. In de praktijk bestaan er verschillende structurele (lokale) samenwerkingsverbanden. Op grond van artikel 20 Wpg is een geprotocolleerde uitwisseling mogelijk, maar dan moet er wel sprake zijn van een zwaarwegend belang, en het doel van de verstrekking van informatie moet verenigbaar zijn met de politietaken. Dit is uiteraard ook het geval bij de aanpak van verschillende vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties (Janssen, 2017).

Samenwerkingsverbanden: MDA++ en het (Zorg- en) Veiligheidshuis

De Nationale Politie bestaat uit tien lokale eenheden en een landelijke eenheid, maar die laatste blijft hier verder buiten beschouwing. Het verzorgingsgebied van eenheden is onderverdeeld in districten, en binnen een district is een aantal basisteams actief. Die basisteams spelen een belangrijke rol bij de aanpak van verschillende vormen van huiselijk geweld. Basisteams hebben echter een grote verscheidenheid aan taken, en bestaan daarom uit generalistisch opgeleide politiemensen, die niet allemaal specialistische kennis op het gebied van huiselijk geweld hebben. Wel heeft een aantal medewerkers een 'taakaccent' huiselijk geweld (Districtenadviesgroep, 2016). Maar met name bij complexe vormen van geweld is het belangrijk dat door verschillende (en vaak ook meer gespecialiseerde) partners goed wordt

3 Volgens deze wet moeten elke organisatie en zelfstandige professional in de gezondheidszorg, het onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp en bij justitie een meldcode van vijf stappen vaststellen en implementeren. Die meldcode moet helpen signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling tijdig te herkennen en te bespreken, en vervolgens te besluiten al dan niet contact op te nemen met de politie, Veilig Thuis en/of de hulpverlening.

samengewerkt (Janssen, 2021). Er zijn tegenwoordig twee belangrijke lokale samenwerkingsverbanden waar de politie deel van uitmaakt: de Multidisciplinaire Aanpak (MDA++) en het (Zorg- en) Veiligheidshuis.

In MDA++ werkt een multidisciplinair team van deskundigen, onder wie psychosociale, medische, forensische en justitiële specialisten, samen aan complexe en acute zaken van huiselijk geweld en kindermishandeling (Movisie, 2017). Dit team van deskundigen doet gecoördineerd en gefaseerd onderzoek en biedt opvang na acuut en ernstig geweld. Ook worden er een gezamenlijke analyse en plan van aanpak gemaakt. Het gezin wordt betrokken bij dit proces. Het doel van deze multidisciplinaire aanpak is het bewerkstelligen van directe veiligheid, maar ook het toewerken naar structurele veiligheid en herstel. De interventies worden gecoördineerd door een vast contactpersoon, de casusregisseur, en de geboden hulp is systeemgericht, dat wil zeggen gericht op zowel plegers als slachtoffers en op zowel volwassenen als kinderen in het gezin (Movisie, 2017).

MDA++ is geen aparte organisatie, maar een netwerk, bestaande uit een basisteam dat, afhankelijk van wat er precies nodig is, wordt aangevuld met specialisten van verschillende organisaties. Op deze manier kan er hulpverlening op maat geboden worden (Fier, z.d.; Movisie, 2017). Wel zijn er lokale verschillen in de wijze waarop gemeenten besluiten MDA++ precies vorm te geven. Zo beoordeelt Veilig Thuis of een casus in aanmerking komt voor MDA++, maar het kan vervolgens per regio verschillen welke taken en diensten Veilig Thuis verder levert in het vervolgtraject (Fier, z.d.; Movisie, 2017). Ook verschilt het per regio of MDA++-teams wel of niet op eenzelfde locatie gehuisvest zijn en varieert de frequentie van overleg tussen de betrokken netwerkpartners (Movisie, 2017).

In veel regio's zijn ook (Zorg- en) Veiligheidshuizen – er worden verschillende namen gebruikt – actief (Janssen, 2021). Dit zijn eveneens lokale samenwerkingsverbanden gericht op de aanpak van complexe zorg- en veiligheidsproblemen, waaronder huiselijk-geweldzaken waarin sprake is van structurele onveiligheid, maar bijvoorbeeld ook op re-integratie van gedetineerden en de aanpak van veelplegers en van personen met verward gedrag (VNG, 2020). Er zijn regionale verschillen in de thema's waarop gefocust wordt. De samenwerkingspartners in het Veiligheidshuis komen deels overeen met die in een MDA++-team, alleen het medische circuit ontbreekt. Zo werken de gemeente, verschillende justitiepartners, zoals politie, het Openbaar Ministerie, de reclassering en de Raad voor de Kinderbescherming, en zorg- en welzijnsorganisaties, zoals verslavingszorg en geestelijke gezondheidszorg, samen in het (Zorg- en) Veiligheidshuis (Mannak e.a., 2012). De meeste (Zorg- en) Veiligheidshuizen hebben samenwerkingsafspraken met Veilig Thuis (VNG, 2020).

Een belangrijk verschil tussen MDA++ en het (Zorg- en) Veiligheidshuis is dat er in het Veiligheidshuis niet met, maar over het betrokken gezin wordt gesproken. Ook wordt er bij MDA++ op systeemgerichte wijze gewerkt aan het bewerkstelligen van (duurzame) veiligheid voor de slachtoffers, kinderen en plegers. In het Veiligheidshuis werkt men met een persoonsgerichte aanpak, en wordt er ingezet op gedragsverandering en het verminderen van de recidivekans van de pleger, hoewel er binnen de (Zorg- en) Veiligheidshuizen wel een ontwikkeling naar meer systeemgericht

werken gaande is (Meerjarenagenda Zorg- en Veiligheidshuizen 2021-2024;⁴ Movisie, 2017). Ten slotte is de aanpak van het (Zorg- en) Veiligheidshuis meer in de vorm van casusoverleg over complexe huiselijk-geweldzaken, waarbij het Veiligheidshuis interventies coördineert en regisseert, terwijl MDA++ een meer hands-onaanpak uitvoert (Movisie, 2017).

Tot slot

De aanpak van huiselijk geweld is tegenwoordig multidisciplinair en systeemgericht, met name in complexe zaken (Verbruggen, n.n.g.). De politie werkt samen met verschillende netwerkpartners, waaronder Veilig Thuis en het Openbaar Ministerie. De ontwikkeling naar een brede aanpak van huiselijk geweld, waarin niet alleen de politie, maar ook verschillende andere organisaties een rol spelen, is belangrijk voor het effectiever kunnen aanpakken en bestrijden van verschillende vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Ondanks dat het belang van samenwerking wordt erkend, wil dat niet zeggen dat het eenvoudig is om de handen ineen te slaan (Janssen, 2021). Samenwerken is vaak een *black box*: er is geen blauwdruk voor, niemand weet precies hoe dat moet. Daar komt bij dat de verschillende betrokken partijen elk eigen taken hebben en in beeld komen in verschillende fasen, bijvoorbeeld bij acute of bij structurele onveiligheid. Ook kan het onduidelijk zijn welke partner de regie en verantwoordelijk heeft (Lünnemann & Ter Woerds, 2021). Hoewel er de laatste jaren is ingezet op het verduidelijken van de samenwerkingsafspraken rondom informatiedeling en privacy (VNG, 2020), blijkt het in de praktijk niet altijd duidelijk welke informatie wel of niet met bepaalde partners gedeeld mag worden en wanneer de privacy van de betrokkenen gewaarborgd dient te worden (Lünnemann & Ter Woerds, 2021). Voor de (nabije) toekomst is het dan ook belangrijk dat er systematisch aandacht wordt besteed aan problemen bij de samenwerking in de netwerkaanpak van huiselijk geweld om zo die black box open te breken.

Literatuur

- Akkermans, M., Gielen, W., Kloosterman, R., Moons, E., Reep, C. & Wingen, M. (2020). *Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld 2020 (PHGSG 2020)*. Den Haag: WODC/CBS.
- Alink, L., Prevoo, M., Berkel, S. van, Linting, M., Klein Velderman, M. & Pannebakker, F. (2018). *NPM 2017: Nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen*. Leiden University, Institute of Education and Child Studies/TNO Child Health.
- Bergkamp, V., Özütok, N. & Hul, K. van den (2020). *Consultatienota van de leden Bergkamp (D66), Özütok (GroenLinks) en Van den Hul (PvdA) over de aanpak van psychisch geweld en oriëntatie op een strafrechtelijke bepaling tegen psychisch geweld*. Geraadpleegd op www.huiselijkgeweld.nl/publicaties/beleidsnotas/2020/11/25/consultatienota-psychisch-geweld.

4 Zie www.zorgveiligheidshuizen.nl/doc/Meerjarenagenda-ZVH-2021-2024-nv.pdf.

Janine Janssen & Janna Verbruggen

- Boom, A. ten & Wittebrood, K. (2019). *De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland*. Den Haag: WODC.
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek). (2020). *Minder moorden in 2020, wel meer jongeren vermoord*. Geraadpleegd op www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/39/minder-moorden-in-2020-wel-meer-jongeren-vermoord (op 6 oktober 2021).
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek). (2021). *Huiselijk geweld; rol/functie* (StatLine). 2019. Geraadpleegd op <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/84849NED/table?ts=1630589936990>.
- Coomans, A., Deuren, S. van, Dijk, M. van, Weijer, S. van de, Blokland, A., Baak, C. van e.a. (2021). Stay home, stay safe? De gevolgen van COVID-19-maatregelen op huiselijk geweld in Nederland. *Justitiële verkenningen*, 47(3), 35-53.
- Districten Adviesgroep. (2016). *Landelijk werkingsdocument districten & basisteams*. Z.p.: Nationale Politie.
- Eijkern, L. van, Downes, R. & Veenstra, R. (2018). *Slachtofferschap van huiselijk geweld: prevalentieonderzoek naar de omvang, aard, relaties en gevolgen van slachtoffer- en plegerschap*. Den Haag: WODC.
- Fier. (z.d.). *MDA++ Friesland*. Geraadpleegd op www.fier.nl/websites/implementatie/mediadepot/2449f009ec53.pdf.
- GREVIO. (Groep van deskundigen inzake actie tegen geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld). (2020). *GREVIO's evaluatierapport inzake wettelijke en andere maatregelen om uitvoering te geven aan de bepalingen van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (het Verdrag van Istanbul), Nederland*. Geraadpleegd op www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/01/20/grevios-evaluatierapport.
- Guns, W.M. & Janssen, J.H.L.J. (2020). Gender en geweld: over hoe Nederland laveert tussen genderneutraliteit en internationale aandacht voor geweld tegen vrouwen. *Proces: Tijdschrift voor Strafrechtpleging*, 99(5), 394-404.
- Janssen, J. (2016). *Afhankelijkheid en weerbaarheid. Over het complexe en bonte werk van professionals bij de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties*. Den Bosch: Avans Hogeschool.
- Janssen, J. (2017). *Focus op eer. Een verkenning van eerzaken voor politieambtenaren en andere professionals*. Den Haag: Boom criminologie.
- Janssen, J. (2021). *De toren van Babel. Een (rechts)antropologische blik op samenwerking bij de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties*. Den Haag: Boom juridisch.
- Janssen, J. & Vaan, K. de (2021). Het gaat niet om sekse, het gaat om gender. *Sociale Vraagstukken*. Geraadpleegd op www.socialevraagstukken.nl/het-gaat-niet-om-sekse-het-gaat-om-gender/.
- Lünnemann, K.D. & Woerds, S. ter (2021). *Meer dan een ruzie. Politie in de netwerkaanpak huiselijk geweld*. Den Haag/Den Haag/Utrecht/Den Haag: Sdu Uitgevers, Politie & Wetenschap/Verwey-Jonker Instituut/Nationale Politie.
- Mannak, R., Moors, H. & Raab, J. (2012). Zijn veiligheidshuizen effectief? Een onderzoek naar de stand van zaken. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 11(4), 34-50.
- Movisie. (2017). *Wat is MDA++ en wat heb je er als gemeente aan?* (Factsheet). Geraadpleegd op www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2019-12/Wat-is-MDA-wat-heb-je-er-als-gemeente-aan.pdf.
- Rijksoverheid. (2018). *Geweld hoort nergens thuis. Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling*. Geraadpleegd op www.rijksoverheid.nl/documenten/beleidsnota-s/2018/04/25/geweld-hoort-nergens-thuis-aanpak-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling.
- Rijksoverheid. (z.d.). *Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling*. Geraadpleegd op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode.
- Schellingerhout, R. & Ramakers, C. (2017). *Scholierenonderzoek Kindermishandeling 2016*. Nijmegen: ITS, Radboud Universiteit Nijmegen.

- Stark, E. (2007). *Coercive Control: How Men Entrap Women in Personal Life*. New York: Oxford University Press.
- Steketee, M., Wildt, R. de, Compagner, M., Hoff, M. van der & Tierolf, B. (2020). *Kwetsbare gezinnen in tijden van Corona. Wat is de impact van de coronacrisis op kwetsbare gezinnen en de hulp die zij nodig hebben?* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Timmer, W., Janssen, J. & Dreissen, W. (2020). *Korte reactie op de 'Consultatienota van de leden Bergkamp, Özütok en Van den Hul over de aanpak van psychisch geweld en oriëntatie op een strafrechtelijke bepaling tegen psychisch geweld'*. Den Haag: LEC EGG.
- Verbruggen, J. (n.n.g.). Daders van partnergeweld. In: A.M. Slotboom, V.R. van der Geest & M.V. van Koppen (red.). *Handboek criminele carrières en interventies: dadergroepen, achtergronden en aanpak*. Den Haag: Boom juridisch.
- Vermeulen, S., Berkel, S. van & Alink, L. (2020). *Kindermishandeling tijdens de eerste lockdown*. Universiteit Leiden.
- Vink, R.M., Broek, H. van den, Harten, L.V. van, Lenting, E. & Elzinga, P. (2015). *Huiselijk geweld gemeld en dan...?* Leiden: TNO.
- VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten). (2015). *Model voor de samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, politie en Openbaar Ministerie*. Geraadpleegd op https://vng.nl/files/vng/publicaties/2015/201509_model_voor_de_samenwerkingsafspraken.pdf.
- VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten). (2020). *Eindrapport Uitvoering Meerjarenagenda zorg- en veiligheidshuizen 2017-2020*. Geraadpleegd op https://vng.nl/sites/default/files/2020-06/5b.-eindrapport-uitvoering-meerjarenagenda-zvh_20200306.pdf.
- Vogtlander, L. & Arum, S. van (2016). *Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg. Een duurzame visie op ketenzorg bij kindermishandeling, huiselijk geweld en seksueel misbruik en de centrale rol hierbij van het triage-instrument Veilig Thuis*. Den Haag: VNG/GGD GHOR Nederland.